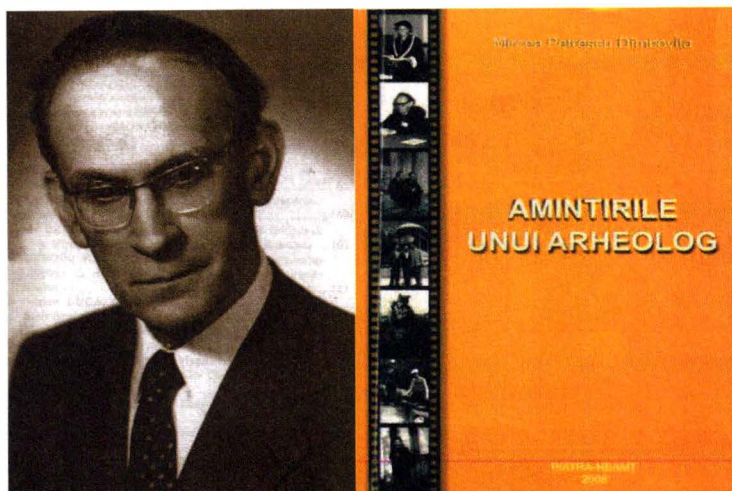

ACAD. MIRCEA PETRESCU-DÎMBOVIȚA: PERIPLU EGO-ISTORIC

A plecat dintre noi, cu totală discreție, profesorul Mircea Petrescu-Dîmbovița, unul dintre cei mai de seamă slujitori ai istoriei, ca disciplină, dascăl eminent și pasionat al multor generații, din anii patruzeci până acum¹. Deși produsă la o vârstă când un asemenea eveniment era de așteptat, trecerea la cele eterne a stârnit legitime emoții în comunitatea academică. Survenită cu doi ani înainte ca venerabilul arheolog și istoric să atingă un secol de viață, ea părea și acum neverosimilă, căci se referea la un om încă prezent în profesie, după cum rezultă e. g. din textul relativ la un confrate arheolog, subscris de curând într-o publicație de profil². În același timp, dând curs vocației sale pedagogice, el mai îndruma (se știe) teze doctorale și alte modalități de expresie în domeniu, toate vădind o dorință vie de a duce la bun sfârșit proiectele personale sau de echipă.

Ce s-ar putea spune, cu rost, într-o asemenea clipă, fără a cădea în obișnuita retorică? Fost student, apoi colaborator în domeniul cercetării și coleg la Academia Română, aș fi ispitit să evoc atâtea aspecte, însă momentan consider că un mic periplu memorialistic ar putea fi de un anume

¹ Liliana Gânju, *Academicianul Petrescu-Dîmbovița va fi înmormântat joi*, în „Ziarul de Iași”, 15 apr. 2013, Iași, p. 2.

² Mircea Petrescu-Dîmbovița, *Unele considerații în legătură cu formarea și activitatea de arheolog a dr. Eugen Comșa*, în „Zargidava”, XII, 2013, p. 19-27.

folios. Volumul *Amintirile unui arheolog*, publicat cu ocazia nonagenatului, conține mai toate elementele utile unei bune înțelegeri a traseului său uman și profesional³, mai complex și mai pasionant decât se arată la întâia vedere. E un text de *ego-istorie*, scris cu grija cuvenită unui profesionist al domeniului, sensibil la propria evoluție cronotopică și totodată la conexiunile cu ceilalți, multiple, semnificative, inepuizabile.

Se pot degaja din cuprins, fie și schematizând didactic, cel puțin trei nivele de interes, susceptibile să alimenteze eventuale comentarii: familia, confrății arheologi și lumea academică *lato sensu*, cercuri afine și interferente, sesizabile în memorialul propriu-zis, ca și în ilustrațiile, nespuse de sugestive, din anexă. Este o ipoteză de lectură a textului însuși. Mi-ar plăcea să pot reveni, fie și numai pentru adâncirea unui domeniu în afara căruia nu se poate înțelege devenirea spațio-temporală a oricărei comunități și a istoriei în ansamblu.

Am avut privilegiul de a-i urma cursurile de istorie veche (așa se numea atunci domeniul) în anul 1953/4, cu un examen în care a trebuit să vorbesc, între altele, despre campania lui Alexandru cel Mare în Orient, temă la expunerea căreia s-a întâmplat să pot folosi și „literatură” din afara cursului. Bănuiesc că acest lucru l-a făcut pe exigentul dascăl să mă includă în grupul de tineri ce urma să-l însoțească în campania estivală din 1954. Nu pot insista acum asupra aceluși moment, parcurs împreună cu arheologi formați (Anton Nițu, Adrian Florescu), dar și cu profesioniști în devenire (Dan Gh. Teodor, Silvia Iacob etc.). Am și ucenicit, o lună, pe șantierul neolitic de la *Trușești*, stațiune pe care o va prezenta apoi, monografic, după ani de săpături și analize secvențiale, întreprinse cu o echipă mereu reînnoită⁴. La încheierea acesteia, profesorul a avut delicatețea de a-mi restitui carnetul de note personale din timpul acelei campanii, singura pe care am efectuat-o, fiindcă în toamna aceluși an, s-a întâmplat să contactez brusc o suferință ce nu era compatibilă cu munca de șantier. Fără acea „întâmplare”, aș fi fost poate cooptat eu însumi în „cercul arheologic”, ipoteză pe care am semnalat-o, de altfel, cu ocazia primirii mele ca membru onorific al Institutului ieșean de Arheologie, petrecută la 15 octombrie 2004, bănuiesc că pe seama implicării mele în unele secvențe din istoria arheologiei⁵.

³ Idem, *Amintirile unui arheolog*, Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, XVII, Piatra Neamț, 2006.

⁴ Idem, ș. a., *Trușești, monografie arheologică*, Ed. Academiei Române, București-Iași, 1999.

⁵ Victor Spinei, *Laudatio magistrului Alexandru Zub*, în *ArhMold*, XXVII, 2004, p. 371-374 și 377-378; Alexandru Zub, *Cuvânt de răspuns la festivitatea de omagiere*, Filiala Academiei Iași, 15 oct. 2004.

Înceind această paranteză, poate excesivă, să-mi fie permis a consemna unele elemente definitorii din volumul amintit. Demnă de reținut și cumva singulară, în *Amintirile unui arheolog*, e prezentarea simpatetică a profesorului său gălățean de română, Aetiu Hogaș, fiul cunoscutului scriitor, din care extragem un segment exemplar: „Era înalt, pleșuv, cu trăsăturile feței regulate, privire pătrunzătoare, veșnic preocupat și meditativ, dârz și în același timp blajin, întruchipând – în ținuta lui impunătoare – trăsăturile omului de munte cu acelea ale strămoșilor noștri, daci și romani”⁶.

Dintre efigiile universitare, se detașează net Ion Andrieșescu, căzut pe nedrept în uitare, dar mai ales Ion Nestor, cel de la care s-a silit să adopte rigoarea cercetării și spiritul comparatist, integrator, de istorie cât mai vastă. Centenarul nașterii acestuia (2005) i-a îngăduit elevului ajuns coleg, apoi creator de școală, să-i reevalueze legatul arheologic, pe linia tradiției pârvaniene, însă și ținând seama de noile orizonturi metodologice⁷. Aproape la fel de caldă și comprehensivă e prezentarea personalității altui mare arheolog, Vladimir Dumitrescu, elev și acesta al lui V. Pârvan, menționându-se chiar și „detenția de aproape trei ani”, suportată din motive politice⁸.

„Activitatea de militar” alimentează un neașteptat capitol, cu observații generale, însă și cu extrase diaristice demne de reținut pentru cine vrea să cunoască mai bine epoca și implicarea unui istoric-arheolog, ca ofițer de artilerie, în timpul ultimei conflagrații mondiale.

Tot astfel, „activitatea didactică”, descrisă cu aceeași minuție privitoare la așezăminte și oameni, alături de cercetarea științifică propriu-zisă, care îi domină indiscutabil biografia.

Amintirile unui arheolog pun în lumină, cu bun temei, studiile de specialitate întreprinse de câteva generații, constituindu-se, astfel, într-o istorie *sui generis* a domeniului, una plină de date, aprecieri, sugestii. Autorul se folosește evident și de propriile-i studii sau evocări făcute de-a lungul timpului, menționând de fiecare dată acest fapt în text sau în note.

Se degajă din ansamblu o morală a solidarității intelectuale cu cei dinainte, față de care autorul manifestă mereu grațitudine, dar și în raport cu mai tinerii săi colegi. *Ad patres*, fără conotație negativă, ar putea fi deviza sub care istoricul e chemat să exploreze trecutul, în linie genealogică, dar și

⁶ Mircea Petrescu-Dîmbovița, *loc. cit.*, 2013, p. 19.

⁷ V. Chirica, D. Aparaschivei, *Institutul de Arheologie Iași*, Bibliotheca Archaeologica Iassiensis, XIII, Iași, 2004, p. 7-27 și 135-136.

⁸ Cf. Vladimir Dumitrescu, *Închisorile mele (Memorii)*, cu pref. de Silvia Marinescu-Bâlcu, Ed. Albatros, București, 1994; Mircea Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, p. 42.

sub unghiul devenirii spațio-temporale a oricărei comunități. Arheologul și preistoricianul și-au spus cuvântul, consensual, decenii în șir.

Nu se mai pot studia asemenea chestiuni fără lucrările sale (unele în echipă) despre „așezările din Moldova” de-a lungul timpului, „depozite de bronz”, „sisteme de fortificații”, săpăturile de la Bicaz, Cucuteni, Trușești etc., pe care le-a prezentat monografic. Este un enunț valabil și pentru chestiunile referitoare la istoria arheologiei, a învățământului superior și a cercetării științifice, domenii în care aportul său e de neocolit. Aceeași judecată e valabilă și când e vorba de instituțiile de resort din afara țării, cu care a știut să aibă relații optime.

Se degajă din acest periplu o lecție a gratitudinii față de cei care i-au dat posibilitatea să se realizeze, oameni și instituții deopotrivă, în felul evocat minuțios în *Amintirile unui arheolog*. De la „Cel de Sus” la părinți, rude, dascăli, elevi, colaboratori, discipoli, toți apar în aceste memorii, în bună rânduială, definind un spirit al gratitudinii de motivație totodată umană și pedagogică.

Într-un medalion ocazional, dedicat profesorului, subliniam nevoia de „gestiune normală a raportului dintre generații”⁹, gestiune pe care savantul abia plecat dintre noi a știut să o soluționeze convenabil pentru sine și pentru breasla apartenență. Consemnând-o cât mai judicios în *Amintirile unui arheolog*, memorialistul se manifestă în genere ca un istoric al propriei activități, în cadrul instituțiilor de profil și al domeniilor aferente. Ne rămâne să o valorizăm noi înșine la fel de judicios, punând la lucru pe cât posibil și alte surse¹⁰.

Profesorul atâtor generații de studioși ai trecutului ne-a îndatorat, o dată în plus, înainte de a părăsi scena lumii, după aproape un secol atât de dramatic.

Alexandru Zub

⁹ Alexandru Zub, *Profesorul M. Petrescu-Dîmbovița la 85 de ani*, în *AIIX*, 37/2000, p. 1.

¹⁰ Un text analog e desigur cel publicat anterior de Vladimir Dumitrescu, *Oameni și cioburi. Contribuții la istoria contemporană a arheologiei românești*, în vol. „Cultură și civilizație la Dunărea de Jos”, XI, Muzeul „Dunării de Jos” Călărași, 1993. Vezi și Mihai Gramatopol, *Gândul eternității (Memorii)*, vol. I-II, Ed. Transilvania Expres, Brașov, 2006.